

Petrus & Ioannes à Iudæis inclusi in crastinum, exami-
nantur super claudi curatione: qui intrepidè respondent
in nomini Iesu suscitati hoc fecisse, in quo solo sa-
lus est figenda. Quos igitur à se Iudæi eij-
ciunt, qui cæterorum concioni redditi,
orantes spiritum sanctum recipiunt,
ad quorum consortium plurimi
confugiunt, venditis omni-
bus bonis suis, & in
communitate
positis.

Loquentibus autem illis ad populum, superuene-
runt sacerdotes & magistratus templi, & Saddu-
cei, dolentes quòd docerent populum, & annun-
ciarent in Iesum resurrectionem ex mortuis: † &
iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in
crastinum. Erat autem iam vespera.

Nec sua Iudæis impietas in Christum ac doctrinã eius
sufficiebat, nisi in discipulos etiam eius animaduertent,
nitentes contra Dei dispositionem & prouidentiam: at-
que etiam secus quàm sperabant accidit qui quanto spi-
ritus sancti flammam extinguere nituntur, tanto amplius
accédunt. Quod autem dicit: & annuntiarent in Iesum:
Græcè est ἐν τῷ ἰησοῦ, id est, in Iesu atque ita puto vertisse
interpretem, hoc est, de Iesu. Alij autem interpretantur
non solum Iesum resurrexisse, sed omnes per Iesum re-
surrecturos. Quod verò sequitur: Et posuerunt eos in
custodiam in crastinum: Græcè, ἐν τῷ ἀύριον, id est, vsq;
ad posterum diè, sequenti scilicet die ab illis iudicandos.
Multi autem eorum qui audierunt verbum, crediderunt.
Et factus est numerus eorum quinque milia.

Hic conijcere potes verbi Dei efficaciam, quia itam
paruo tempore tot crediderint contra principum suorum
obstinationem, quos videbant post magistrum persequi
discipulos, & illos in carcerem conijci: quos Iudæi oculè
examinare quærebât, ne in responsionibus suis audi-
tores redderent audaciores.

Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum, & seniores, & scribæ in Ierusalem, & Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, & Ioannes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio, interrogabant, in qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?

Congregantur itaque omnes magistratus templi cum Anna principe sacerdotum, qui populum contra eos concitauit. Hunc credunt tunc summum fuisse pontificem: quum enim maximus pontificum, adeoque callidissimus esset, atqui cum Caiphas anno passionis Christi pontifex esset, alternatim autem sibi succedebant, verò simile est Caipham tempus suum in Phaschate finisse, & tunc ad Annam pontificatum redijisse. Aut ut docuimus in Euangelijs, principem sacerdotum dici non modò pontificem anni illius, sed quicumque prius fuerant pontifices, eo nomine perpetuò donarentur. Conuocata igitur multitudo & cœtu doctiorum, iubent adduci coram se Apostolos, tanquam pauperes, & idiotas, ut eos in concilio suo confutarent & terrent, petentes in cuius virtute aut nomine claudum sanassent. Illi itaque sperabant Apostolos tãquam victos timere palàm metu pœnæ fateri veritatem.

Tunc repletus spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & seniores, audite: Si nos hodie iudicamur in beneficio hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël, quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

Quoniam ✠ vbi spiritus Domini, ibi libertas: ideo ✠.1. Cor. Petrus spiritu sancto repletus, liberè & intrepidè principibus populi & senioribus loquitur, & quod occultum 3.d. fieri curabant, Petrus vniuerso populo Iudæorum cupit manifestum iri & publicum. Veruntamen illos Petrus modestè perstringit, quòd in eorum commodum, si saperet, hoc factum acciderat, in quo maximè letari debeat, quia

quia salus eorum tantopere expectata & desyderata aduenerat, Messias scilicet ille patribus promissus, à prophetis prædicatus, & à populo desyderatus, quem licet crucifixerint, illum tamen Deus suscitauit à mortuis, & in eius nomine & virtute hic claudus sanatus est. In hoc autem quod dicit: Si nos hodie iudicamur in beneficio hominis infirmi, &c. Græcè est, *εἰ ἡμεῖς διὰ μὲν ἀνομιὰς ἐπιεικῆς ἄνθρωπος ἀσθενῆς, ἐν τίνι ἔσται ἡ σωτηρία*, id est: Si nos hodie ad quæstionem habendam producimur ob beneficium homini infirmo præstitum, quo tandem ipse modo saluatus est. ἀνομιὰς enim significat informationem facere, examinare, discutere, & indagare.

† Psalm. 117. d. † *Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli: & non est in alio aliquo salus.*

Isa. 28. d. *Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.*

Mar. 12. c. Græcè est articulus ἡλίθος, id est, lapis ille, de quo

Luc. 20. c. Isa. 28. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem

1. Pet. 2. a. probatum, angularem, preciosum, fundamentum fundam-

Rom. 9. g. mine: qui crediderit, non festinet. Super quod Hiero-

nymus. Hic lapis dicitur angularis, quia circuncisionis & gentium populos copulauit, de quo & in Psalmo dicitur: Lapidem què reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Isti sunt ædificantes & cementa-

rij, qui nunc appellantur viri illusores, & principes populi, qui sunt in Ierusalem, principes scilicet sacerdotū,

& Scribæ, & Iudæorum doctores, quibus cõmissa cura fuerat ædificandi & perficiendi populum in fundamēto legis, vt facilius illo lapide construeretur Ecclesiæ æ-

dificium, ex Iudæis & gentibus coagmentatum. Hic tñ lapis ab illis reprobatus, tanquam inutilis & contrarius

† Sap. 2. e. eorum operibus, de quo Sap. 2. † Circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est

operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Hic ergo lapis aptus erat vtrunque coniungere parietem, ex electis

Iudæorum, & Gentium: & licet à Iudæis præcipuis reprobatus, factus est in caput anguli in ædificio ecclesiæ

& fidei, faciens vtrunque in vnum; & à nullo alio expectanda est salus.

& fidei, faciens vtrunque in vnum; & à nullo alio expectanda est salus.

Viden-

Videntes autem Petri constantiam & Ioannis, comperta quod homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos, quoniam cum Iesu fuerant: hominem quoque videntes stantem cū eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere, & conferebant ad inuicem, dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem manifestum est, & non possumus negare. Sed ne amplius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

Cū verò Petrum doctissimorum caterua cinctum, at intrepidum cernerent principes, non possunt non mirari, utpote quem nouerant indoctum, & idiotam: nihilominus quia Christi discipulum nouissent, & paria signa facientem, quæ etiam negare non poterant, inter se valde anxij erant. At cū Apostolos per carcerem emollires tentassent, nihilominus fortiores euasisse videbant, & sanatum illos iam sequentem, & defendentem, nihil aliud quàm interdicere, ne in tali prædicarent nomine, procurabant. Quibus dictis illos extra concilium suum eieciunt.

Et vocantes eos, denunciauerunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. † Petrus verò & Ioannes † Sup. 3. 6. respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire, quàm Deum, iudicate. Non enim possumus, quæ vidimus & audiuimus, non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos, non inuenientes quomodo punirent eos, propter populum: quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factū fuerat signum istud sanitatis.

Quod dicit, denunciauerunt, Græcè est παρήγγιλαν, quod significat interdixerūt. Sesus ergo est: interdixerūt eis, ne omnino in nomine Iesu loqueretur, aut concionarentur. Nec aliud audent illis inferre molestum, quia timebant populum contra se concitari. Petrus igitur &

Ioannes ductore spiritu sancto rem totam aduersariorum committunt iudicio, an videlicet magis Deo, in his quæ Dei sunt, quàm hominibus obediendum sit, iudicent. Quos igitur Iudæi audientes rubore perfunsi non audent detinere, aut palàm vel occultè occidere, siue ad Pilatum ducere condemnandos. Nec omnino talia audet propter populum, qui eos magni faciebat, & illustrabat, propter factum inauditum in homine ab utero matris claudo, & iam .40. amplius annos agente.

Dimissi autem venerunt ad suos, & annunciauerunt eis quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent. Qui cum audissent, unanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui fecisti celum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: qui spiritu sancto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti: † Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? † *† Psal. 2. a.* *†* Assiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, & populis Israël, facere quæ manus tua & consilium tuum decreuerunt fieri.

Audientes autem cæteri discipuli, quid Petro & Ioanni contigisset, non possunt non prorumpere in reddèdas Deo gratias; ideo vnanimis Deum exorant, non vt hostium persecutiones & molestias illis auferat, sed vt verbum suum ex animi syntètia & bene succedat: nec ab eorum manibus possunt liberari, sed tantùm vt Euangeliũ suum liberè etiam coram ipsis loquantur, quasi dicerent: Fac eos Domine inania aduersus nos meditari, sicut aduersus Christũ meditati sunt, & inane bellum aggressi, in deteriorem exitum peruenerunt. Quis enim prosper expectetur exitus, si opus contra opificem, lutum contra figulum arma sumere tentet? Quemadmodum enim Herodes & Pilatus, Caiphæ & cæteri Iudæorum inania aduersus Christum arma sumplerunt, vt ipsius nomen extinguerent, & Romanorum manus euaderet, oppositum tamen illis contingit, quia nomen Christi tãto magis exaltauerunt, & in manus Romanorum deuenerunt. Ita Apostolos persequentes inania tantùm sunt meditati.

Et nunc Domine respice in minas eorum, & da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, signa & prodigia fieri per nomen sancti filij tui Iesu.

Nec propterea vindictam in eos à Deo postulant, sed tantum ne eorum minæ & persecutiones impediunt promulgandum Euangelium, sed illud liberè & magna cum constantia loquantur Apostoli; & in potestate tua ad verbi tui confirmationem signa edant, eo quod ad sanitates signa & prodigia manum tuam fieri extendas. Vbi profieri, Græcè est *γινώσθαι*, quod clarius verteretur per gerundium, vt sit sensus: in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, & signa & prodigia facienda.

Et cum orassent, motus est locus in quo erant congregati, & repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebatur verbum Dei cum fiducia. † Multitudinis autem credentium erat cor vnu, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

In hoc autem terræ motu fiunt Apostoli certiores super orationis suæ exauditione, tam quod ad principum terræ victoriam, quàm ad piorum aures ad verbi Dei assensum demulcendas, & animos eorum attrahendos, vt deinceps verbum Dei constanter prædicare audeant. In illi autem hoc etiam apparet, quantum profuerit illis oratio, quia illos charitate spiritus sancti repleuerit, vt quâuis magna esset multitudo, cor tamè vnum omnium, & anima vna, ita vt quicquid amaret aut vellet vnus, hoc & cæteri omnes: sed & diuitias suas communes facerent, vt cuique, quod opus habebat, distribueretur, & nemo aliquid proprium sibi tribuebat, sed quod vnus, hoc & reliquorum: nullus inter eos egebat, eo quod nemo quippiam sibi proprium vendicabat: inde cuncta illis erant communia.

Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis: tneque enim quisquam egens erat inter illos. Quot quot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant precia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. † Diuidebatur autem

† Sup. 2. a
Infr. 19. 2.
Dist. 8. c.

1. 1. q. 2. c.
1. 12. q. 1.
ca. Dilectissimi
De summa trinitate
Damnata
mus.

† Sup. 2. d
1. q. 2. Papi
stores Ecclesie.
&
12. q. 1. ca.
2. & cap.
Videntes.
† 12. q. 1. c.
Quiatua.

singulis prout cuique opus erat.

Reddere enim ex quodam conredito debitum dicitur quia cum gratiam donorum ad verbum Dei confirmandum, vt Marc. vltimo, accepissent, per illa signa resurrectionem Christi persuadebant, tanquam debitores ex sibi iniuncto officio. Sed resurrectionis præcipuè meminit, tanquam minus credibilis, quæ & passionem, & ascensionem complectabatur. Quod autem ait: vendentes agros, afferre præcia ante pedes Apostolorum: vtrorumque magnum designat honorem, Apostolorum inquam, quia eos dominos suos constituerent: afferentium, quòd se, vt ad manus darent Apostolorum, credebant indignos: illos verò bonorum illorum iustiores videbant dispensatores.

Ioseph autem qui cognominatus est Barsabas ab Apostolis, (quod est interpretatum filius consolationis) Leuites, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit eum, & attulit præciū, & posuit ante pedes Apostolorum.

Doctores de hoc Ioseph non sibi consentiunt: quidam eum dicunt, qui cum Matthia supra. 1. cap. missus est in sortem, & qui tunc non est locum Iudæ fortitus: postea à Domino cum Paulo missus est, & Apostolus electus, infra ca. 13. Ideo dicebatur supra Ioseph, & Barsabas, sicut hic dicitur. Quod Chrysofomo non placuit, quia Græcè dicitur *Βαρνάβας*, non Barsabas. Non mihi inquit Chrysofost. ille esse videtur, qui cum Matthia: ille enim dicebatur Ioseph, & Barsabas, postea autem cognominatus est Iustus. Hic autem Barnabas est filius consolationis ab Apostolis dictus. Et videtur mihi à virtute assumptum nomen quasi ad hoc sufficiat, & studiosus sit. Hæc ille. Vocauerunt autem illum consolationis filium, qui primus vendiderit prædiū, & attulerit ad pedes Apostolorum, quem plurimi postea imitati sunt in consolationem Apostolorum, qui fidem credentium per exteriores probauerunt actus. Hic autem Leuites, de genere scilicet Leni, Cyprius tamen natiuitate, quandoquidem in Cyprum parentes eius tempore persecutionis alicuius confugerant, dispersis in nationes Iudæis.